

ROBERT BALZAR

Jsem jen průtokový ohříváč hudby

Ondřej Bezr / foto Ivan Kiša Menčík

Postavení kontrabasisty a skladatele **ROBERTA BALZARA** na české jazzové scéně je už několik let skutečně exkluzivní. Prakticky všude, kde se sestavují nějaké žebříčky, s přehledem vítězí ve své instrumentální kategorii. O jím vedeném Robert Balzar Triu obvykle jazzoví odborníci hovoří jako o jedné z absolutně nejlepších českých kapel. Poslednímu titulu z jeho produkce, loňskému dvojbalu *Alone*, utekla cena Akademie populární hudby, jak si ještě možná vzpomínáte, jenom proto, že vyšlo až na samém sklonku roku, který už se do hodnoceného období nevešel. A aby toho nebylo málo, stále častěji se s nadšením mluví o spojení, nad kterým by ještě před pár lety jak jazzmani, tak rockeři kroutili nevěřícími hlavou - o spojení Robert Balzar Trio se zpěvákem Danem Bártou (trio je ostatně i základem širšího projektu *Illustratosphere*).

Když ses začal vážně hudbou zabývat, byl to už jazz?

V podstatě ano. Já pocházím z muzikantské rodiny - táta, trumpetista, klávesák a aranžér, kdysi vedl Náchodský bigband, který byl docela známý - a jazz byl u nás z magnetů slyšet nejčastěji. Táta mi ovšem záhy vysvětlil, že je potřeba stavět na klasických základech, a tudíž jsem šel studovat kontrabas na konzervatoř. Při tom jsem hrál v tátových kapelách. Tam jsem získával první zkušenosti s hraním. A také s improvizací, pokud se tomu tak tehdy dalo říct - ono šlo spíš jen o variaci melodie.

Takže nějaké hraní bigbitu v pubertě se vrstevníky tě úplně minulo? Hraní s otcem je u muzikanta dost neobvyklé.

My jsme hráli s tátou leccos. Já bych tomu řekl 'světový taneční repertoár', takže vedle jazzu třeba Bee Gees nebo Jackson 5...

Nicméně skoro každý se v určitém věku dostane do opozice vůči rodičům a hudba v tom obvykle sehrává podstatnou roli.

Já musím říct, že u mě naopak muzika tu pubertální opozici vyřešila, protože nás s tátou spojovala. On byl vlastně můj první vzor - učil mě stavět harmonie, aranžovat - a já chtěl jít v jeho stopách. Co se týče bigbitu, tam má opravdu úplně vynecháno. Jen jednou, úplně v začátcích, jsem šel přes pole z Červeného Kostelce na Boušín, kde jsme měli zkoušet s nějakou kapelou. Byl tam magneták B 50 nebo něco takového, do něj mi vrazili baskytaru - takže to mělo 'dobřej booster' - a to byl můj jediný kontakt s bigitem. Pak jsem se k němu dostal až po letech díky lidem z J.A.R.

Měl jsi před sebou od začátku vizi, že bys jednou chtěl být leader a mít vlastní kapelu?

Ne, to ani náhodou. Když jsem byl na konzervatoři, muzika mi šla a profesori si mě chtěli udělat k obrazu svému, takže se očekávalo, že budu

pokračovat na Akademii. Já jsem ale - možná naštěstí pro mě - udělal v šestáku průsvih, když jsem strhl nápis VŘSR (pro mladší čtenáře: *Velká říjnová socialistická revoluce - pozn. aut.*), takže mě na deset dní zavřeli a málem jsem nedodělal konzervatoř. Naštěstí dostal můj 'případ' nějaký rozumný prokurátor, počkal, až dodělám všechny zkoušky a potom to postoupil národnímu výboru, kde jsem zaplatil pokutu, a to bylo všechno. Díky tomu jsem udělal zkoušky do AUSu (*Armádní umělecký soubor - pozn. aut.*). A v té době mě vzal Karel Velebný do pořadu o Cimmanovi, který dělal s Jiřím Sebankem. Ono tam nebylo moc hraní, ale poznal jsem díky tomu hodně lidí, kteří fungovali po klubech. Pak už jsem hrál s různými lidmi, kteří měli 'jméno', posbíral jsem s nimi určité zkušenosti, ale moje představa o tom, co chci dělat, se vlastně pořád víc a víc vzdalovala. Ten jazz, který jsem měl na deskách, prostě šel jinudy a i táta mi vždycky říkal: „Proč bys měl poslouchat páťou kopii? Vždycky si poslechni toho, kdo to vymyslel.“ Trio tudíž vzniklo jednak na základě téhle představy,

Tobě tedy šlo v první řadě o to prezentovat se jako autor?

Dá se to tak říct. Ale aby to bylo dobře pochopeno: já jsem samozřejmě přesvědčen o tom, že je potřeba vycházet z kořenu, z těch věcí, které už nikdo nikdy nepřekročí. Základní lidi, jako byl Monk nebo Parker, už nepřekonáš, to nejde. To už jde jenom dělat jinak. Z každé muziky si musíš vzít grunt, ale přetavit ho v něco svého. Dnešní jazz přece musí vypadat jinak. Vždyť od roku 1944, kdy 'oficiálně' vznikl bebop, uplynulo šestapadesát let!

Chceš říct, že to nejlepší už bylo zahráno?

Ale vůbec ne! Myslím to tak, že v každém konkrétním období je někdo nejlepší. V baroku byl nejlepší Bach, a když někdo dneska bude chtít skládat v jeho stylu, tak ho nepřekoná. Ale dneska jsou výteční muzikanti v každém stylu.

Ale abych to dopověděl. Moje první trio bylo ve složení Najponk na piano, Martin Sulc na bicí a já. To ale skončilo velmi záhy - nebylo moc možností hrani a ani já ještě neměl žádné jméno. I když - co to je 'jméno'? Ono to dnes není o moc jednodušší, protože lidi, kteří 'organizují jazz', se v něm moc neorientují. Gratulují si, že se jim do Reduty hlásí sto padesát kapel, což není ani v New Yorku, ale kdo se tam v tom vyzná? Kdo řekne, která z nich je dobrá a která ne? Takže jsme spolu v té první sestavě byli asi půl roku a jestli jsme za tu dobu měli deset hrani, tak je to moc.

Z kapely Jazz Face Štěpána Markoviče jsem znal Standu Máchu. A ten mě nesmírně bavil a baví dodnes. Už při prvním společném hraní jsem mu dal zahrát nějakou svoji věc a on z ní udělal přesně to, co si představuji, že by měl pianista udělat.

V jazzu sice bývají i basisté leadry, ale rozhodně to není úplně obvyklé - většina trií je postavena na pianistech.

Musím říct jednu zásadní věc: ať je naše trio pojmenováno po mně, nemění se nic na jeho klasickém 'posazu'. To znamená, že ho normálně vede piano, které hraje témata. A je nepsaný zákon, že každý člen má podíl na výsledku 33,33 procent.

Nicméně všechny původní skladby jsou tvoje. Standa Mácha s vlastními nepřichází?

Ale přichází, ono je to tam všechno slyšet. Já mu kolikrát říkám - Stando, vždyť stačí vzít pár taktů z toho, co zahráješ v sóle, a postavíš na tom novou věc. Jenomže on asi takovou ambici nemá. Někdo je prostě takový, že ho to netěší. Ale protože je podle mého názoru geniální pianista, jednou to určitě přijde. A musím říct, že stejně geniální je Jirka Slaviček. Měl jsem na ty kluky štěstí.

Sice říkáš, že máte v triu všechno rozdělené na třetiny, ale někdo přece musí například říkat, co se bude hrát a co už se vyřadí, ne?

Ono je to tak vzájemně propojené, že když v některé věci přestane fungovat těch třiatřicet procent, je automaticky horší než ostatní a tím pádem se přestává hrát. Já si totiž hrozně vážím toho, že s tímhle triem můžu hrát snad kdekoliv na světě, na kaž-

jednak proto, že jsem měl vlastní skladby, které jsem neměl kde uplatnit. V té době jsem hrál s Emilem Víklíckým, který měl svůj koncept moravských lidovek. Já osobně jsem přesvědčen, že moravskou lidovku na jazz nenaroubuješ - možná jednu, dvě věci, ale hrát to celý večer nejde. Mě to alespoň neuspokojovalo. Takže jsem si udělal svoji kapelu.

dé debilní párty, a vím, že se budu bavit. Víím, že když budeme hrát popatnácté třeba Alone, oba kluci kolem mě k ní přistoupí, jako by ji viděli poprvé v životě, takže dneska vypadá už úplně jinak než na desce. Skladba je jenom materiál pro hudbu, ne hudba sama. Jestli si vezmu akordy ze *Summertime* nebo z mého *Alone* a postavím na nich improvizaci, může se klidně stát úplně to samé.

Zažíváš na pódiu okamžiky absolutního propojení všech tří lidí, kdy se staneš součástí 'jednoho organismu'?

Jo, musím to zaklepat. Dřív jsem to mívál tak, že když jsem si dobře zahrál já, bylo to pro mě 'dobře hrání', i když třeba celek za moc nestál. Jenže ono 'dostat lidi' na sólo na basu je strašně jednoduché. Stačí 'zabrlat', naučit se jeden fór s prázdnou strunou a lidi si fěknou - já, na basu a takhle rychle... Ale to není ta hudba - v ní vůbec takhle sportovní kritéria nefungují.

Já to absolutní propojení v určité chvíli zažívám skoro na každém hraní s triem. A strašně si toho vážím, protože dobře vím, jak vzácná věc to je. Jinde k tomu dochází jednou za rok.

Je k tomuhle hudebnímu propojení důležité i lidské porozumění?

Určitě. Myslím, že to je nadstavba, další stupeň. Můžu si skvěle zahrát třeba s nějakými výběry Američany, ale na to, aby to bylo úplně super, je potřeba i lidské propojení. Řeknu malinký příklad: aby ses jako basista při sóle prosadil, musí ti bubeník 'uhnout'. V nejlepších světových kapelách to tak je a tohle Jirka umí dokonale.

Z vrcholné české jazzové scény mám dojem, že je to, řekněme, deset lidí, kteří mají dvacet kapel. Zdá se mi pozitivní, že ty se v poslední době hodně soustřeďuješ právě na své trio.

Protože si to můžu dovořit - je to existenční záležitost. Být muzikantem je fakt fěhole. Mně táta kdysi řekl: „Ser na prachy. Když přijdou, dobře. Když ne, aspoň budeš dobře hrát.“ A tak to mám dodnes. Jenže kluci, kteří se žijí jen v jazzklubech, to mají hrozně těžké - já už si to nedovedu vůbec představit. Mám to štěstí, že hraju v několika kapelách, z nichž každá je jinak naladěná, a docela obstojně se užívám. A to je opravdu štěstí. Pak nemusím chodit támhle do té a támhle do té kapely, kde jen zastáváš funkci svého nástroje, ale nemá tam žádný názor. Myslím, že je to takhle na celém světě a v každém oboru - pět procent lidí táhne a zbytek se jen veze.

Když jsi před několika lety nastoupil do J.A.R. a překročil 'jazzové hranice', mělo to i existenční rozměr?

To ne. V době, kdy jsem šel do J.A.R., jsem už velmi často chodil hrát různě do studií natáčet desky nebo filmovou muziku. A když jsem přijel Američan nebo Francouz točit film a chtěl mou rytmiku, protože už nás znal, mohl jsem si říct i o slušné peníze.

Co tě tam tedy zlákal?

Mě baví víc žánrů a vždycky jsem měl představu, že by se měly nějak propojit - jen jsem nevěděl jak. Když za mnou někde v Aghartě přišel Roman Holý a řekl mi památnou větu „Chceš zásadně a radikálně změnit svůj život? Vstup do J.A.R.u!“, řekl jsem si - proč to nezkusit? Vycouvat můžu vždycky. Ostatně Fender Jazz Bass mi doma už asi deset let zahálel...

Harmonicky je funky jednodušší hudba než jazz, basisté často dlouho hrají jednu figuru. Neměl jsi strach, že se budeš nudit?

Ne. Já chápu funkci basy a baví mě doprovázet. Samozřejmě, rád si zasóluju, ale se stejnou radostí 'vytváím podhoubí', protože vím, že je to stejně důležité.

Tím, že je tahle hudba harmonicky jednodušší, v ní není to, o čem jsem mluvil předtím, že totiž můžeš hrát nějaký standard desetkrát a pokaždé jinak. Musíš častěji měnit repertoár, aby to lidi nabíjelo.

Kdy jsi poprvé slyšel Dana Bárta zpívat jazz a co sis při tom myslel?

(dlouhé zamyšlení) Za ničím - za mým triem, ani za tím, že s námi zpívá Dan - není žádná spekulace. Ta se nevyplácí. Když jsme s Danem začali hrát v J.A.R.u, zažili jsme pár mejdanů, ať už u Buddyho Zbořila nebo u mě, a během toho večera tam vždycky zazněl nějaký jazz. Jak jinak to

mohlo končit, než tak, že jsme s Buddym Danovi řekli „Hele, teď ti musíme něco pustit - a z toho se poseřeš.“ A protože je všemu otevřený, často se mu to líbilo. Hodně ho chytil hlavně Chet Baker. On Dan vždycky říkal, že by chtěl být trumpetistou. Dokonce si koupil v bazaru trumpetu a už na ní umí asi čtyři tóny - ale to je možná tajný (smích). Pak Dan dostal nabídku, že má vydat nějaký průřez desetiletím své tvorby. Je tam s Alicí, Elefantem, J.A.R. atd. Jenomže vydavatelé chtěli, aby tam byl nějaký bonus, a tak za mnou přišel s tím, že bychom mohli natočit nějaký standard, a navrhl *Foggy Day*. Zkusili jsme to a zjistili, že je to ono.

I když Dan zpíval vždycky skvěle, vždycky jsem měl dojem, že trochu trpí takovou hardrockovou manýrou. Tě se ale právě v poslední době úplně zbavil. Radil jsi mu, nebo na to přišel sám?

Myslím že sám, i když se o tom pochopitelně bavíme. Potřeboval doplnit svoje spektrum, sám cítil, že už mu to tvrdě nescítá. A taky je to zcela logicky dáno tím, s kým hraje - kdyby v triu řval, byl by blázen.

Kde je podle tebe v jazzovém repertoáru Danova nejsilnější stránka a v čem slabina?

Určitě má frázi, určitě výborně ladí, určitě má představu, jak to má vypadat. Co mu zatím trochu chybí, je orientace v improvizaci - to by ti řekl i on sám. Ale on je bojovník, zkouší to a vidím, že je 'v tom' čím dál víc. Co je ovšem vůbec nejdůležitější: já jsem si jistý, že Dan je na jazz ten pravý člověk. Má v sobě i blues, i temnější barvu, je to takový bakerovský nebo cockerovský typ. Navíc má větší, když s námi zpívá, vedle sebe Yvonnou Sanchez, která je v jazzu doma přece jen o něco víc než on. Tím pádem je to hodně vyvážené a i pro lidi zajímavé.

A ještě jednu věc k tomu musím dodat. Velká věc je, že díky Danovi se v tomhle našem malém státečku dozví o jazzu spousta lidí, kteří by se o něm nikdy nedozvěděli. Na nás teď chodí spousta mladých lidí a říkají - ty vole, tohle že je ten jazz? Oni si většinou mysleli, že jazz je jen Ferda Havlík nebo dixielandáci na Karlově mostě, takže tahle osvěta, ke které je Dan navíc velmi vstřícný, je k nezaplacení.

Kdo vybírá repertoár, který s Danem hrajete?

Některé písničky si vybral sám Dan z cédečka Cheta Bakera a my k nim udělali jiný spodek. No a protože ho znám, vím co má rád a jakou má barvu, zbytek vybírám já. Zrovna teď nedávno jsem od táty přivezl pár starých desek, o kterých vím, že Danovi budou sedět, a připravíme nové věci.

Plánujete s Danem nějakou desku?

Určitě, ale zatím nevím kdy. Samozřejmě by byla škoda to nenatočit, ale chtělo by to nějaký koncept. Nemá smysl natočit patnáct písniček a vydat je jen s tím, že - hurá, Dan Bárta zpívá jazz. To by bylo stejné, jako když někdo natočí pořad 'Satchmova s láskou' a nikdo z nich neví, kdo ten Armstrong doopravdy byl a co v jazzu udělal.

Dvojalbum Alone končí skladbou Christiania, která se jeho celkovému ladění vymyká. Byla myšlena jako předpověď toho, jakým směrem se tvoje trio v budoucnosti vydá?

Vlastně jsme to tak mysleli a čekali jsme, jestli se toho někdo chytne. Takže přesně tak - je to jedna z možných cest. Jenom abych vysvětlil ten název. To je místo v Kodani...

Jasně, hipická čtvrt'...

Víš to? No - my jsme s triem asi týden hráli v Dánsku a párkrát jsme v Christianii skončili. Jednou jsme se tam zmaslili, vrátili se do městečka, kde jsme bydleli, což bylo asi čtyřicet kilometrů od Kodaně, a tam měl jeden chlapík ve sklepě elektrické piáno. Celou noc jsme tam řádili a vypadla z toho tahle věc, které jsme pak dali název *Christiania*. Má to navíc ještě tu souvislost, že takový můj 'hero', jeden z basistů, které mám hodně rád, je Christian McBride.

Máš přehled, kolik desek jsi natočil?

Přesný ne. Mám přehled, kolik jsem jich udělal v jazzu - to je tak dvanáct třináct; kromě tří taky s Lubošem Andrišem, s Jazz Face, s Emilem Viklickým...

Jak jsi vnímal 'aféru' s Žánrovou cenou Akademie populární hudby v oblasti jazzu, kterou jste měli získat za Alone, ale krátce před předáváním se ukázalo, že byla vydána až po termínu, který byl pro nominace určen jako hraniční?

Po pravdě řečeno, pousmál jsem se tomu. Aby bylo jasno, pro mě to tak jako tak byla deska roku - a tohle vědomí mi fakt stačí, natolik jsem drzej. Já poslouchám světové desky, ne české, a vím, co je srovnatelné a co ne. Aby si ale někdo nemyslel, že jsem nezdravě nafoukan, chci zopakovat, že muzice škodí sportovní kritéria - potřeba doběhnout do cíle jako první, touha něco vlastnit. Vždyť hudbu nikdo nevlastní! Muzikant je jenom 'průtokový ohříváč hudby', nic jiného. Ona odněkud přichází, a pokud ji neporušíš svým blbým egem, vyjde z tebe nějaká příjemná věc pro lidi - a to je celý.

Mimochodem, někdo říkal, že tu cenu dostaneme jakoby za letošní rok. Ale my jsme zrovna před čtrnácti dny dočítali desku s Yvonnou Sanchez a podle mě je ještě tak o pětadvacet procent lepší než *Alone*. Tak jsem zvědav, co s tím budou dělat...

Je pro tebe důležitá publicita?

Určitě. Ale hlavně ji potřebuje jazz jako celek. Ve světě všichni vědí, kdo je Keith Jarrett, ale u nás je to hrůza. Vezmi si, kdo tady dělá výchovné koncerty pro děti - to se pak nedívám, že odtamtud odcházejí s pocitem, že už nikdy v životě nechtějí slovo jazz slyšet. Kdyby ty dětičky měly možnost vidět, co dělá Christian McBride na basu a na basovku nebo John Scofield na kytaru, chytlo by je to hned. Ale tady to neznají ani mnozí muzikanti! Teď to objevují, všichni čtou Davisovu knížku a říkají, že ten jazz je vlastně 'to ono'. A já je tak poslouchám, mám z toho sice hroznou radost, ale taky se musím trochu usmívat. Ač nic neoděluju a říkám, že každá muzika může být dobrá, už dávno vím, že jazz je stejně nejvic. A hotovo! ♦

